

Is de boerin ook thuis?

Dierenartsen, adviseurs, inseminatoren: de kans is steeds groter dat er in die rol een vrouw het erf op komt. Ook op het erf zelf staan vrouwen vaker te trappelen om het bedrijf over te nemen.

Komt er met de nieuwe lichting meer balans in de verhouding tussen mannen en vrouwen in de sector?

TEKST GRIETJE DE VRIES

Dat de vrouw niet weg te denken is op het boerenerf is geen nieuws, maar historisch gezien is het alles behalve vanzelfsprekend dat vrouwen inhoudelijk mogen meebeslissen. Aan de klassieke rolverdeling kwam aan het einde van de vorige eeuw al verandering, maar die gaat deze eeuw onverminderd door. Tenminste, dat is het gevoel dat veel mensen hebben. In cijfers is het lastig terug te vinden. 'De laatste CBS-cijfers van 2018 laten zien dat het aantal vrouwelijke bedrijfshoofden erg laag is', vertelt Helma Vermuë, voorzitter van LTO Vrouw & Bedrijf.

Uit de Europese statistieken van Eurostat van 2016 blijkt dat Nederland wat betreft het percentage vrouwelijke managers in de agrarische sector met 5 procent onderaan staat. België bevindt zich met 14 procent ook in de lagere regionen. 'We pleiten er daarom ook voor om een betere telling te gaan bijhouden, want het is belangrijk om zichtbaar te krijgen wat de positie van vrouwen is. Het gevoel dat er meer vrouwen in de sector komen, bijvoorbeeld als bedrijfsopvolger, dat hebben we ook. Maar de cijfers die we nu hebben, laten dat niet zien', aldus Vermuë.

Veel vrouwen in de nieuwe lichting

Waar wel cijfers van zijn, is de verhouding mannen en vrouwen in de agrarische jongerenverenigingen. 'In het ledenaantal zien we steeds meer jonge vrouwen komen. De afgelopen jaren is het percentage vrouwelijke leden stelselmatig gegroeid naar ongeveer 30 procent vrouw nu', vertelt Bram Van Hecke van Groene Kring. 'Het is nog lang niet 50-50 dus, maar rustig aan gaat het die kant wel op en dat is een goed iets.'

In de sectorbrede organisatie gaat het om zowel agrarisch ondernemers als mensen met functies in de periferie. 'En in beide zien we een toename van het aantal vrouwen. We krijgen steeds meer superondernemende vrouwen die hun visie delen in de organisatie', aldus Van Hecke.

Ook de Nederlandse evenknie NAJK ziet een verschuiving, al gaat het daar al iets vlotter dan bij Groene Kring. 'Ik denk dat we binnen NAJK al wel rond de 50-50 zitten, daar gaat het in elk geval wel naartoe', aldus Eke Folkerts, directeur van NAJK. 'Het beeld dat we meer vrouwen actief zien in de sector, klopt volgens mij wel. Ook bij bijeenkomsten zien we meer vrouwen en in de regionale besturen is de man-vrouwverhouding vrijwel in balans.' Dat er in de sector meer vrouwen actief worden,

komt onder meer door de studiekeuze. Meer meisjes kiezen tegenwoordig voor een agrarische opleiding dan vroeger. Op een opleiding als veehouderij aan de HAS Den Bosch is de man-vrouwverhouding tegenwoordig mooi in balans. 'Een jaar of dertig geleden hadden we erg weinig meisjes op de veehouderijopleiding. De twee of drie meisjes die we kregen, probeerden we dan ook in één klas te zetten. Maar ook toen stonden de meiden die er waren al wel hun mannetje', vertelt Annemarie Kerkhof, studieadviseur van de opleiding veehouderij aan de HAS Den Bosch.

Dierenartsen en jongveespecialisten

'Heel geleidelijk aan is de verhouding gelijk geworden. Dat komt denk ik doordat veel studenten in adviserende functies terechtkomen, in voeding, gezondheid of in financiën. Veel bedrijven waren wat terughoudend in het aannemen van vrouwen in een erfbetredende rol, omdat boeren wat traditioneel waren in hun houding richting vrouwen', zag Kerkhof. Dat is nu niet meer aan de orde, volgens haar. 'Zo horen we ook niet meer dat onze vrouwelijke studenten moeite hebben om een stageplek te vinden. Van onze studenten gaat ongeveer 40 procent het (ouderlijk) bedrijf overnemen en daarin zien we ook geen verschil in mannen en vrouwen.'

Bij een studie als diergeneeskunde wordt de collegezaal overigens al een jaar of twintig bezet door overwegend vrouwen. Hierdoor is het vaak al normaal dat er een vrouwelijke dierenarts het erf oprijdt om te helpen met een lastige verlossing. Daaruit lijkt wel een voorkeur van vrouwen voor bepaalde agrarische beroepen te spreken.

In andere velden is dat ook terug te zien. 'We zien de laatste jaren meer vrouwelijke onafhankelijke agrarische adviseurs, vooral in de groep adviseurs voor persoonlijke ontwikkeling en bedrijfsopvolging', vertelt Margit van den Burg, over de adviseurs die zijn ingeschreven bij de vereniging agrarische bedrijfsadviseurs (vab), waar ze officemanager van is. 'Vrouwen zijn globaal gezien goed in de "zachte kant" van het vak, de menselijke of emotionele kant van zaken', zegt ze. 'De zachte kant is absoluut relevant op agrarische bedrijven, daarom is het belangrijk dat er meer vrouwen in adviserende rollen komen.'

Een duidelijke verdeling is lastig in te schatten onder adviseurs, net als bij bijvoorbeeld de buitendienstmedewerkers van veevoerb企业. Cijfers zijn ook hier

niet zo makkelijk naar boven te halen, maar onder jongveespecialisten zijn zeker flink wat vrouwen te vinden.

Maatschappij en takenpakket anders

Niet elke functie lijkt dus evenveel in trek bij vrouwen. Waar de kans groter is geworden een vrouwelijke dierenarts te treffen, lijkt het een stuk onwaarschijnlijker dat er een vrouw aan de keukentafel schuift om het financiële jaarverslag of het plan voor een lening door te nemen. 'Dat is wel iets terug te zien in de opleidingen. Binnen agrarische opleidingen gaan verhoudingsgewijs minder vrouwen naar agrarische bedrijfskunde. Daar is de verhouding ongeveer 60-40', aldus Kerkhof. 'Waar dit verschil door komt, kunnen we eigenlijk moeilijk verklaren.' Hoe het komt dat vrouwen vaker kiezen voor de agrarische sector, ligt vooral aan de maatschappij volgens Eke Folkerts, die bij NAJK ook portefeuillehouder van bedrijfsovernames is. 'Het veelgehoorde antwoord is dat het werk lichter is geworden door bijvoorbeeld automatisering. Maar dat is nu al tig jaar het geval. Ik denk eerder dat het komt doordat we niet meer hardop zeggen dat een vrouw iets niet kan', denkt Folkerts.

Doordat er minder opmerkingen meer gemaakt worden over dat agrarisch ondernemen een 'mannenberoep' is, wordt de sector toegankelijk voor iedereen. Daarnaast noemt Folkerts het veranderen van het takenpakket een reden. 'Boer zijn is allang niet meer

alleen trekker rijden en fysiek werk. Er is zo veel bijgekomen, zoals administratie, management en ook het werken met mensen. Daarmee is het werk zeker niet minder geschikt geworden voor vrouwen, en dat zie je dus ook terug.'

Volgens Helma Vermuë zie je een kantelpunt bij vrouwen rond de 35 jaar. 'Het komt voor dat vrouwen boven de 35 minder zichtbaar zijn als agrarisch ondernemer, met name richting de buitenwereld. Ze zijn vaker op het bedrijf gekomen door met een boer te trouwen en geleidelijk aan werden ze actiever op het bedrijf. Daar zijn ze uiteindelijk betrokken bij dagelijkse werkzaamheden en strategische beslissingen. Maar toch profileren ze zich niet altijd als ondernemer richting de buitenwereld. Dit komt wellicht doordat ze niet altijd vanuit intrinsieke motivatie mede-ondernemer geworden zijn, maar vanwege de fiscale voordelen', geeft Vermuë aan. Bij vrouwen onder de 35 is de positie vanwege de intrinsieke motivatie heel anders. 'De jongere generatie vrouwen maakt de keuze om ondernemer te worden bewuster. Ze zetten zichzelf ook neer als ondernemer. Het ligt tegenwoordig niet meer vast dat het bedrijf door jongens overgenomen wordt, het ligt meer open, zodat ook vrouwen kunnen overnemen. En zodra je op het bedrijf de overnemer bent, kan ook niemand meer om je heen', verklaart Vermuë verder. 'Ik denk dat we over twintig jaar een heel ander beeld zien met vrouwen in de sector dan in de afgelopen jaren.' |

Bo Verweij: 'Vroeger waren bijna alle inseminatoren mannen, waar zijn die nu?'

Een van de agrarische beroepen waar een duidelijke verschuiving wordt gezien, is dat van inseminator. 'In 2022 leidden we in Nederland 35 nieuwe inseminatoren op, waarvan 18 vrouw waren', weet Ludo

Brosens, teamleider ki in Zuid-Nederland. 'Dit jaar is tot nu toe ook de meerderheid van de nieuwe inseminatoren vrouw. Het valt ontzettend op, want tot een paar jaar terug waren het vrijwel alleen mannen die inseminator wilden worden. Waar het precies door komt weet ik niet, misschien een stukje imago van het beroep?'

Een van de recent opgeleide inseminatoren, Bo Verweij (29), heeft daar ook niet zo makkelijk een antwoord op. 'Ik vraag me ook wel af hoe het komt dat mannen zich ineens minder aanmelden. Vroeger waren het alleen maar mannen, waar zijn die nu?'

Zelf vindt ze het vak aantrekkelijk vanwege het praktische werk en daarnaast het denkwerk. De studie diergeneeskunde rondde ze door omstandigheden niet af, maar een liefde voor de sector hield ze er wel aan over. En de studieachtergrond komt als inseminator goed van pas. 'Geen enkele koe is hetzelfde en je moet wel je hoofd gebruiken om bijvoorbeeld cystes op te merken. Wat ik van boeren wel eens hoor, is dat ze het insemineren wel eens zelf hebben geprobeerd, maar dat het wat gepriegel is en dat ze daar eigenlijk niet genoeg geduld voor hebben', aldus Verweij.

Tijdens haar bezoeken kijkt overigens niemand meer op van een vrouwelijke inseminator. 'Je hoort hooguit de eerste keer iets als: "Alweer een vrouw?"' Maar verder merk ik weinig aan de boeren. Volgens een van mijn vrouwelijke collega's, die al veertien jaar bij de ki werkt, waren de geluiden vroeger wel anders', vertelt Verweij. 'Ik kan wel verklaren waarom het voor vrouwen een aantrekkelijk beroep is. Je bent aan het werk met dieren, bezig met je hoofd en met je handen. Het vak bevalt mij tot nu toe erg goed.'